

TERCÜMAN

su özelliği gösterecek bir donanımı mevcuttu. Bunlar dışarıdan gelen evrakı da tercüme ederler ve elçilerle yaptıkları konuşmaları birer tahrir halinde sadrazama sunarlardı. XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artan Fransız, İngiliz ve Rus nüfuzu bunlar üzerinde etkili olmaya başladı. Bu sebeple tercümanlardan daima şüphe ediliyordu. III. Selim ve II. Mahmud devrinde şüphelerin artması ve özellikle Rum İsyanı (1821) Fenerli Rum tercümanlarının sonunu getirdi. Daha önce olduğu gibi bu göreve yeniden Türk asıllılar tayin edilmeye başlandı. Mühendishâne hocası Bulgarîzâde Yahyâ Nâci Efendi baştercüman oldu, divan kâtiplerinden bir iki kişi onun maiyetine verilerek Tercüme Odası adıyla yeni bir büro oluşturuldu. Ancak bu teşebbüsten istenen sonuç alınamayınca baştercümanlığa geçici olarak Rumlar arasından birinin tayini kararlaştırıldı.

Stavraki Aristarchi adlı bir kişi vekâleten baştercümanlıkla görevlendirildi, Yahyâ Efendi yanındaki kâtiplerle yapılan işlere nezaret edecekti. Ancak bu uygulama da olumlu sonuç vermedi ve Yahyâ Efendi tercüman tayin edildi. Böylece bu vazife Türk ve müslüman görevlilere verilmeye başlandı. Yahyâ Efendi'nin vekâleten yürüttüğü görev onun vefatından sonra Başhoca İshak Efendi'ye asaleten tevcih edildi. Tanzimat devrinden sonra Tercüme Odası'na yeni bir canlılık getirildi. Avrupa'da dâimî elçilik teşkilâtının kurulmasının artık kaçınılmaz olduğu anlaşıldı ve burada yabancı dil eğitimi verildi. Fakat bu oda da devlet memuru mu yoksa diplomat mı yetiştirileceği hususu açıklık kazanmadı. XX. yüzyıla girildiği zaman çağdaş mekteplerin tesisi, Mekteb-i Mülkiyye'nin kurulması ve meslek adamı yetiştirilmesi dış siyasete yeni bir yön verdi.

Merkezdeki tercümanlar yanında taşrada eyalet divanlarında tercümanların mevcut olduğu bilinmektedir. Özellikle Arap topraklarındaki eyaletlerde divan tercümanları Arap tercümanı adıyla anılmaktaydı. XVII. yüzyılda Budin, Tımışvar gibi eyaletlerde Macarca bilen tercümanlar görev yaptı. Yine mahkemelerde tercüman kullanıldığı, bazı müesseselerin tercüman istihdam ettiği görülmektedir. XVIII. yüzyıl sonlarında oluşturulan askerî kurumlarda çalışmak üzere getirilen yabancı uzmanların yanına birer tercüman verildi. XVI. yüzyılda İstanbul'daki yabancı elçilerin Türk ve müslüman tercümanlar kullandığı dikkati çeker. XVIII. yüzyıl sonlarında Osmanlı topraklarında çeşitli Batılı

devletlerin konsolosları tercüman istihdam ediyordu. Bunların toplam sayısının 194'ü bulunduğu ve yirmi dört beratlı tercümanın bunlara eklendiği tesbit edilmiştir. Elçiliklerdeki baştercümanlar Osmanlı tebaasına mensuptu (İA, XII/1, s. 180-181).

BİBLİYOGRAFYA :

Uzunçarşılı, *Merkez-Bahriye*, s. 56, 61, 71-72, 74-79, 280, 284; V. L. Menage, "Seven Ottoman Documents from the Reign of Mehmed II", *Documents from Islamic Chanceries* (ed. S. M. Stern - R. Walzer), Oxford 1965, s. 81-118; E. A. Zachariadou, *Trade and Crusade: Venetian Crete and the Emirates of Menteshe and Aydin (1300-1415)*, Venice 1983, tür.yer.; Jr. Speros Vryonis, *The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor*, Berkeley 1986, s. 233, 462; Şerafettin Turan, *Türkiye-İtalya İlişkileri I*, İstanbul 1990, tür.yer.; M. P. Pedani, *In nome del Gran Signore: Inviati ottomani a Venezia dalla caduta di Costantinopoli alla guerra di Candia*, Venezia 1994, tür.yer.; a.m.f., *I 'Documenti Turchi' dell'Archivio di Stato di Venezia*, Roma 1994, tür.yer.; *Enfants de langue et drogmans: Dil Oğlanları ve Tercümanlar* (ed. F. Hitzel, trc. Mehmet Sert), İstanbul 1995; K. Fleet, *European and Islamic Trade in the Early Ottoman State: The Merchants of Genoa and Turkey*, Cambridge 1999, s. 156-174; Sture Theolin, *İstanbul'da Bir İsveç Sarayı: İsveç ile Türkiye Arasında Bin Yıllık İşbirliği* (trc. Sevin Okyay), İstanbul 2000, s. 77-87; Zeynep Sözen, *Fenerli Beyler: 110 Yıllık Öyküsü (1711-1821)*, İstanbul 2000; M. Hoenkamp - Mazgop, *İstanbul'da Hollanda Sarayı: 1612'den Beri Elçilik Binası ve Sakinleri* (trc. Gül Özlen), İstanbul 2002, s. 85-92, 106-111; M. Francesca Tiepolo, "Greci nella cancelleria veneziana: Giovanni Dario", *I Greci a Venezia*, Venezia 2002, s. 257-314; A. Baltazzi, "Gli italiani in Turchia: identità nuove e vecchie", *Gli Italiani di Istanbul*, Milano 2007, s. 93-100; F. Babinger, "Lorenzo de Medici e la Corte ottomana", *Archivio Storico Italiano*, CXXI/3 (1963), s. 305-361; L. Mitler, "The Genoese in Galata: 1453-1682", *IJMES*, X (1979), s. 71-91; J.-L. Bacqué-Grammont, "A propos de Yunus Beg, Baş Tercüman de Soliman le Magnifique", *Varia Turcica*, XXXI, İstanbul-Paris 1997, s. 23-39; N. Vatin, "L'emploi du grec comme langue diplomatique par les ottomans (fin du XVe - début du XVIe siècle)", a.e., s. 41-47; I. P. F. Casa, "L'Ecole vénitienne des Giovanni di Lingua", a.e., s. 109-122; D. Séraphin-Vincent, "Du drogman barataire au drogman français (1669-1793)", a.e., s. 141-152; Nora Şeni, "Dynasties de drogmans et levantisme à Istanbul", a.e., s. 161-174; A. H. de Groot, "Protection and Nationality, The decline of the Dragomans", a.e., s. 235-255; R. Marmara, "16-19. yy. İstanbul Levanten Tercümanlar" (trc. Nilüfer Zengin), *Toplumsal Tarih*, sy. 158, İstanbul 2007, s. 62-65; Bilgin Aydın, "Divan-ı Humayun Tercümanları ve Osmanlı Kültür ve Diplomasisindeki Yerleri", *Osm.Ar.*, sy. 29 (2007), s. 41-86; E. Kolovos, "Insularity and Island Society in the Ottoman Context: The Case of the Aegean Island of Andros (Sixteenth to Eighteenth Centuries)", *Turcica*, XXXIX, Paris 2007, s. 49-122; Cengiz Orhonlu, "Tercüman", *İA*, XII/1, s. 175-181; C. E. Bosworth, "Tardjuman", *EI²* (İng.), X, 237-238.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

TERCÜMAN

(ترجمان)

Gaspıralı İsmâil Bey tarafından
Kırım'da yayımlanan
Türkçe-Rusça gazete.

Kırım'ın Bahçesaray şehrinde 22 Nisan 1883 - 23 Şubat 1918 (?) tarihleri arasında genellikle haftada bir gün dört sayfa halinde yayımlanmış (Rusça adı *Perevodçik*), 1904 yılından sonra düzensiz biçimde haftada iki, üç veya beş defa çıktığı olmuştur. Gaspıralı gazeteyi çıkarabilmek için dört defa Petersburg'a gidip yetkililerle görüşmüş, nihayet Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasının 100. yıl dönümü dolayısıyla 5 (17) Ağustos 1882'de izin alabilmiştir. Adı 1905'te *Tercümân-ı Ahvâl-i Zâmân* şeklinde değiştirilmiş, 1909'da yine *Tercümân'a* dönüşmüştür. İç ve dış haberlerle, maarif ve edebiyata dair yazılarıyla Rusya'daki müslüman Türkler'in modernleşmesinde büyük ölçüde etkili olan gazete 1886'da amacını, "Rusya ülkesinde sâkin ehl-i İslâm'ın fevâid-i mânevîyye ve maddîyesine hizmet etmek" diye açıklamıştır. Türkçe ve Rusça sayfalarının birbirinin aynı olduğu ileri sürülmüşse de her iki dilde yayımlanan metinler farklılık göstermektedir; bazı yazılar birinde varken diğerinde yer almamış, bazan da bir yazı bir dilde daha hacimli, diğerinde daha kısa tutulmuştur. Gazeteye yayın izni alınırken şart koşulan Rusça bölümünün neşredilmemesi için Gaspıralı on yıl kadar uğraşmış, nihayet istediği izni alarak 20 Aralık 1907'den sonra Rusça kısmını kaldırmış, yine de gerekli görüldüğünde Rusça yazılara gazetede yer verilmiştir. *Tercümân*'ı ölümüne kadar (24 Eylül 1914) Gaspıralı yönetmiş, ölümünden sonra yayımı, oğlu Rifat'ın sahipliği ve Hasan Sabri Ayvazof'un başmuharrirliğinde Kırım'da kurultay hükümetinin yıkılmasına (tah. 23 Şubat 1918) kadar sürdürülmüştür. Nisan 1918'de Almanlar Kırım'ı işgal edince Gaspıralı'nın kızı Şefika Hanım matbaayı tekrar açmışsa da başka yayınlar basıldığı halde *Tercümân* çıkmamıştır. Ağustos 1918'de beyaz Ruslar'ın lideri Denikin'in Kırım'ı ele geçirmesiyle *Tercümân*'ın tebaasına el konulmuştur.

Gaspıralı bir matbaa kurup *Tercümân*'ı yayımlamaya başlarken annesinden ve eşinden maddî-mânevî yardım görmüştür. Ayrıca daha önce Kırım, İdil-Ural ve Kafkasya bölgelerinde aboneler bulmaya çalışmış, gazete yayımlandıktan sonra zaman zaman bu bölgelere giderek ileri ge-

len kimselerle görüşmüş, bunu çıkarmadaki amacını anlatmış ve onlardan yardım istemiştir. Nitekim bazı din âlimleri, aydınlar, Tatar ve Azerbaycan zenginleri kendisine maddî yardımda bulunmuş, *Tercüman*'ın onuncu yıl töreninde yardım edenlerin isimleri açıklanmıştır ("Aziz Yedigâr", 9 Mart 1893). Petersburg'dan eski bir matbaa makinesi satın alan Gaspıralı hurufatı İstanbul'dan temin etmiş, oradan bir mürettep getirtmiş, ilk yıllarda çeşitli güçlüklerle uğraşmak zorunda kalmıştır. Matbaa işlerinde, haberleşmelerde kendisine eşi Zühre Hanım ile Kırım'a gelen üç kayınbiraderi yardım etmiştir. Başlangıçta gazetenin yazılarını hemen tek başına yazmış, daha sonra da birçok yazı kendi kaleminden çıkmıştır ("yirmi beş sene kadar oluyor ki Tercüman'ı ya baştan âhırine kadar ya iki sülüsünü kalem-i âcizânemden çıkarmakta idim; bir nüsha Tercüman yoktur ki nısfı kalemimden geçmiş olmasın", "Bu Nüsha", *Tercüman*, 26 Şubat 1907). Rus hükümetinin sıkı bir sansüre tâbi tuttuğu gazetenin ilk sayıları bir buçuk yıl kadar Petersburg'a gönderilmiş, sansür görevini yapan şarkiyatçı Smirnov nüshaları üç dört hafta sonra iade etmiştir. Böylece gazetede haberlerin bir değeri kalmadığını gören Gaspıralı yine güçlükle gazetesinin Bahçesaray'da sansür edilmesi için izin almıştır. Gaspıralı'nın gazetesinde ihtiyatlı ve uzlaşmacı bir tavır içinde olduğu, Ruslar'la iyi geçinmeye çalıştığı, hatta bazan onların hoşuna gidecek yazılar yazdığı ve bu tavrını zamanla ustaca kullanılan bir taktiğe dönüştürdüğü bilinmektedir. *Tercüman*'da Türkçe metinlerle Rusça metinler karşılaştırılırsa bazan Rusça kıssalarda yönetimin dikkatini çekecek ifa-

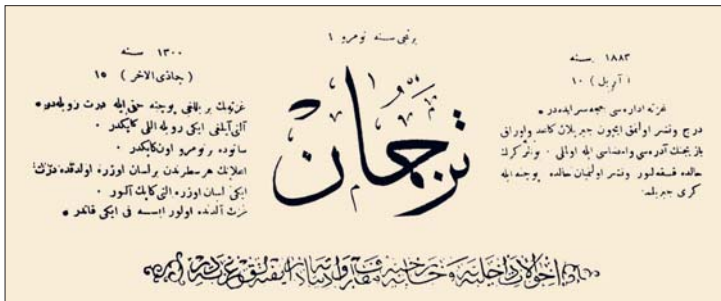
delerin yumuşatıldığı veya çıkarıldığı görülür.

İdil-Ural ve Türkistan Türk lehçelerini iyi bilen Gaspıralı zaman zaman Kuzeypatı Türkçesi'nden kelimeler, ifadeler kullanırsa da gazete bazılarının iddia ettiği gibi melez bir Türkçe ile değil Türkiye Türkçesi ile çıkarılmıştır. Bulgaristan'dan Doğu Türkistan'a kadar yayılan *Tercüman*'da lüzum görüldüğünde lehçelerde ortak olan kelimelerin ve Batı Türkçesi ile Doğu Türkçesi'ne ait kelimelerin yan yana kullanıldığı görülmektedir. Gazetede açık bir anlatım ve kısa cümleler dikkati çeker. Gaspıralı'nın amacı "Boğaziçi'ndeki balıkçıdan Kâşgar'daki deveciye kadar" herkesin bu dili anlamasıdır. Gazetenin çıktığı otuz beş yıl boyunca dil konusunda bilinçli bir tavır sergileyen Gaspıralı, Türk dünyasında ortak bir edebî dil oluşturmaya gayret etmiş ve bunda da sanıldığından daha büyük bir başarı elde etmiştir. Ancak Sovyet döneminin katı siyasal-ideolojik propagandası Gaspıralı'nın bu başarısını perdelemiştir. *Tercüman*'da 1913 yılına kadar klasik imlâ uygulanmış, bu tarihten itibaren o dönemde Rusya Türkleri arasında gelişen eğilimlerin etkisiyle "fonetikleştirilmiş" bir imlâ ile de metinler yayımlanmıştır.

Türkiye'de yasaklanıp serbest bırakıldığı 1895-1897 yılları arasında gazetede "İlâve-i Tercüman", "Koşma", "Zamîme" adlarıyla fikir, edebiyat ve kültürle ilgili iki sayfalık ekler çıkarılmıştır. Bunların daha çok Türkiye'deki okuyucular için yayımlandığı, ayrıca Türkiye'ye gönderilen *Tercüman* nüshalarının Rusya içinde satışa sunulanlardan birkaç gün önce basıldığı, bazı nüshaların Rusya'da dağıtılanlardan kısmen

farklı olduğu tesbit edilmiştir. Bu yıllarda gazetenin Türkiye'deki satışının 10.000 civarında olduğu arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. *Tercüman*'ın eki olarak 1898'de *Mekteb*, 1906'da *Ha Ha Ha!* adlı mizah dergisi, 1906-1907 ve 1910-1911 yılları arasında Şefika Hanım'ın yönettiği *Âlem-i Nisvân*, 1910-1911'de *Âlem-i Sibyan* adlı dergiler çıkarılmıştır. 1905 yılı sonunda örnek sayısı çıkan *Âlem-i Nisvân* 1906'da haftada bir defa ve *Tercüman*'dan müstakil olarak basılmış, 1907 başlarında da bir süre çıkmış, ardından yayımına son verilmiştir. 1910-1911 yıllarında bir hafta *Âlem-i Nisvân*, bir hafta *Âlem-i Sibyan* ekleri basılmıştır. 1906'da *Millet* adlı ayrı bir gazete çıkarma teşebbüsü ise örnek sayı ile kalmıştır. *Millet*'in başlık klişesi altında yer alan, "Til birliği, fikir birliği ve bu da amel birliğini mücip olur" ifadesi dikkati çeker. Bu ifade 1912'den sonra *Tercüman*'da "dilde, fikirde, işte birlik" şeklinde kullanılmıştır. Gazetenin on, yirmi ve yirmi beşinci yılları Bahçesaray'da büyük törenlerle kutlanmıştır. Bu törenlerde Rusya'dan, Balkanlar'dan, Türkiye'den, İran'dan Çin'e kadar birçok yerden gelen mektuplar, tebrik telgrafları, çeşitli hediyeler gazetenin itibarını ve etkisini gösterdiği gibi törenler, o yıllarda başka türlü bir araya gelemeyen Rusya müslümanlarının âdeta danışma toplantılarına dönüşmüştür.

İlk sayılarından itibaren sadece bir gazete olarak değil aynı zamanda hitap ettiği Rusya müslümanlarının ortak kürsüsü ve bir düşünce kulübü haline gelen *Tercüman* müslümanların modernleşme sürecini, bu sürecin din, fikir ve edebiyat hayatına ne şekilde yansıdığını ortaya koymaktadır. Gaspıralı *Tercüman*'ı çıkarırken İslâm dininin doğru anlaşılmasını, Türk'lüğün çeşitli kollarının Türk kimliği altında birleşmesini, hepsinin ortak bir kültüre ve teknolojiye sahip olmasını arzu ediyordu. Bunun önünde en büyük engel olarak cehaleti, hurafeleri ve tembelliği görüyordu. Gazetesıyla başlattığı uyandırma işine Usûl-i Cedîd olarak adlandırılan eğitim öğretim faaliyetleriyle, okuma yazma kurslarıyla, ilk eğitim için gerekli olan kitapları 1884'ten sonra yazıp yayımlayarak devam etmiştir. Gazetede ilk sayılardan itibaren Türkiye'deki fikir ve edebiyat hayatı yakından takip edilmiştir. Bu etkiyle bazı eserler "Târîh-i İslâm" (1883, sy. 5, 7-9, 22-24, 28), "Medeniyet-i İslâmiyye" (1884, sy. 22-24, 27, 32, 35, 40, 44), "Maîşet ve Edebiyyât-ı Osmânî" (1884, sy. 41, 44; 1885, sy. 2, 6, 9, 10), "Neşriyyât-ı Osmânî" (1886,

Tercüman'ın 1883 yılında çıkan ilk sayısında Türkçe ve Rusça bölümlerinin başlıkları

TERCÜMAN

sy. 2, 4, 6, 8-12, 14, 19, 20, 22, 23) başlıklı seri yazılarda yayımlanmıştır. Şemseddin Sâmî'nin *Kâmûsü'l-a'lâm*'ından geniş ölçüde istifade edilerek hazırlanan *Deryâ-yı Bilik* adlı ansiklopedi (1889, 44. sayıdan itibaren), *Kâmûs-ı İlmî ve Fennî* adlı diğer bir ansiklopedi (1905-1908) ilâve şeklinde çıkarılmış, ardından kitap halinde bastırılıp abonelere hediye edilmiştir.

Rusya müslümanları arasında geniş ölçüde hurafelerle iç içe girmiş, bu yüzden her türlü yenileşmenin önüne cahil kimselerce bir engel olarak çıkarılan yanlış din anlayışının bulunduğu düşünün İsmâil Bey gazetesi aracılığıyla İslâm'a aykırılık itirazlarını ortadan kaldırmak, İslâm dinini cahil halk yığınlarına basit ve doğru biçimde tanıtmak istiyordu. Bu hususta Türkiye'deki uygulamalardan faydalanmıştır. Halifenin ülkesindeki İslâm anlayışını örnek gösterip yanlış dinî anlayışlar ve hurafelerle mücadele etmenin "kâfirlik" sayılmadığını anlatmak istiyordu. Bu bakımdan Gaspıralı, *Tercüman*'ın ilk sayılarından itibaren çevresinde yer alan ileri görüşlü din adamlarından destek istemiş, onları cehaletle mücadele için kendi yanına çekmeye çalışmış, din âlimleri ve öğretmenler hakkında gazetesinde övücü yazılar yazmıştır. Öte yandan Avrupa ve Rus kaynaklarından dünya müslümanlarını ilgilendiren gelişmeleri izleyen Gaspıralı, özellikle Rus gazetelerinin, fikir ve siyaset adamlarının müslümanlar ve İslâmiyet hakkındaki yanlış kanaatlerini, hak-sız hücumlarını gazetesinde cesaretle eleştirmekten geri durmuyordu. Uzun yıllar misyonerlerle, panslavistlerle tek başına *Tercüman* gazetesi sayesinde mücadele etmiştir.

1905 Rus ihtilâli Gaspıralı'nın düşüncelerini daha rahat ve açık şekilde dile getirmesine imkân vermiştir. "Gerek Sözlere" adlı yazıda (5 Dekabr [18 Aralık] 1905) bu önemli değişmeye işaret ederken *Tercüman*'ın ilk döneminin sona erdiğini ve ikinci döneminin başladığını söylüyordu. 1905 ihtilâlinin ardından Rusya'daki serbest ortamda müslüman Türkler arasında matbuat hayatı canlanmış, gazete ve dergiler çıkarılmıştır. Ancak Rus mekteplerinden yetişen gençlerin önemli bir kısmı sosyalist düşüncelere ilgi duyuyor, Türk-İslâm âleminin problemlerini Gaspıralı'dan farklı şekilde algılıyor, modernleşmeye ve dönüşüme devrimci bir gözle bakıyor, onu çar hükümetine karşı yumuşak davranmakla ve muhafazakârlıkla suçluyordu. Bu gençler kendi toplumlarının geleceğini ve millî meseleleri değil sınıf mücade-

lesini, dünya ihtilâlini ön planda tutuyor, halk yığınlarını sınıf mücadelesine çekebilmek için mahallî dillerle yazmayı tercih ediyordu. Buna rağmen sosyalistler içinde Gaspıralı'nın millî kültür ve dil idealine bağlı olanlar da vardı. *Tercüman* gazetesi otuz beş yıl boyunca Rusya müslümanlarını ve Rusya Türkleri'ni uyandırma, çağdaş dünya medeniyetine ulaştırma yolunda olağan üstü hizmetler yapmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tercüman koleksiyonu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Arşivi (arşivdeki en son nüsha 9 Dekabr 1917 / 22 Aralık 1917 tarihli 232. sayıdır); Nadir Devlet, *İsmail Bey Gaspıralı: 1851-1914*, Ankara 1988, s. 23-42; Şengül Hablemitoğlu – Necip Hablemitoğlu, *Şefika Gaspıralı ve Rusya'da Türk Kadın Hareketi: 1893-1920*, Ankara 1998, s. 265-266; *İsmail Bey Gaspıralı İçin* (haz. Hakan Kırmlı v.dğr.), Ankara 2004; Fahri Solak, "Doğumunun 150. yılında Gaspıralı İsmail Bey, *Tercüman* Gazetesi Bibliyografyası ve Türkçe Yayınları", *Müteferrika*, sy. 20, İstanbul 2001, s. 79-104.

YAVUZ AKPINAR

TERCÜMAN, Abdullah

(عبدالله الترحمان)

Ebü Muhammed Abdullâh
b. Abdillâh et-Tercemân el-Mayurkî
(ö. 832/1429)

**Papazken müslüman olan
ve Hıristiyanlığa dair
kaleme aldığı reddiyesiyle
tanınan müellif.**

Asıl adı Anselmo Turmeda'dır. Akdeniz'de Balear takım adalarının en büyüğü olan Mayurka'da (Majorque) doğdu. Hayatıyla ilgili en eski belgeye göre 1376 yılında vaftiz babası Silvestre, "küçük kardeşler tarikatından (Fransiskanlar) vaftiz oğlum Frare Anselmo Turmeda'ya benim için dua etmesi arzusuyla" diyerek bir miktar para vasiyet etmiştir (M. de Epalza, *IBLA*, XXVIII/111 [1965], s. 262). Bu belgeden Anselmo Turmeda'nın o tarihte Fransiskan tarikatına girdiği, fakat henüz papaz olmadığı anlaşılmaktadır. Buna dayanarak 1350-1355 yılları arasında doğduğu söylenebilir (a.g.e., s. 262). Kendi hayatını da anlattığı *Tuħfetü'l-erib* adlı eserinde verdiği bilgiye göre ailesinin tek çocuğu olan Anselmo Turmeda altı yaşında bilgili bir papazdan İncil okumaya başladı ve iki yıl içinde İncil'in yarısından çoğunu ezberledi. Daha sonra İncil'in dilini (Latince) ve mantık ilmini öğrendi. On dört yaşında, Aragon Krallığı'nın tek üniversitesinin bulunduğu Katalan topraklarındaki Lérica (Làride) şeh-

rine giderek altı yıl aritmetik, geometri, müzik, astronomi ve astroloji okudu, ardından dört yıl daha İncil ve İncil'in dili üzerinde çalıştı. Bu arada Yunanca ve İbrânicce öğrendi. Yirmi dört yaşında iken papaz Nicolas Martel'den teoloji tahsil etmek için Lombardia'daki Bologna Üniversitesi'ne gitti. Nicolas Martel'in (Nicola da Moimacco ?) İncil'de Hz. İsa tarafından geleceği vaad edilen Paraklit'in (Faraklit) Hz. Muhammed olduğunu söylemesi ve kendisine Müslümanlığı tavsiye etmesi üzerine İslâm'ı benimsemeye karar verdi. On yıl kaldığı Lombardia'dan Mayurka'ya döndü; altı ay sonra Sicilya'ya, oradan tahminen 1388'de Tunus'a gitti. Buradaki hıristiyanlar tarafından dört ay misafir edilen Turmeda, Hafsî sultanının özel doktoru Yûsuf et-Tabîb vasıtasıyla Sultan Ebü'l-Abbas Ahmed el-Müstansır'ın huzuruna çıkıp Müslümanlığı kabul etmek istediğini, ancak din değiştirenler hakkında dedikodu yapılabileceğini, bu sebeple oradaki hıristiyan ileri gelenlerinin de katılacağı bir toplantı düzenlenmesini ve onlara kendisiyle ilgili düşüncelerinin sorulmasını rica etti. Tunus'taki bazı hıristiyan tüccarlar ve diğer ileri gelenler çağrılarak onlara Anselmo Turmeda'nın kişiliği hakkında sorular soruldu; onlar da Anselmo Turmeda'nın büyük bir hıristiyan âlimi kabul edildiğini söylediler. Sultan bu defa onun müslüman olması durumunda ne diyebileceklerini sorduğunda onun kesinlikle böyle bir şey yapmayacağını belirttiler. Fakat Turmeda ortaya çıkıp Müslümanlığını ilân edince, "Bu adam evlenme arzusuyla müslüman olmuştur, çünkü bizde papazlar evlenemez" diyerek oradan ayrıldılar. Anselmo Turmeda Abdullah adını aldı. "Tercüman" lakabı ise sultana yabancı ülkelerden gelen mektupları tercüme etmesinden dolayı verildi. *Tuħfetü'l-erib*'in bazı yazma nüshalarında adı Abdullah b. Abdullah et-Tercüman şeklinde geçer.

İhtida ettiğinde otuz beş yaşında olan Abdullah et-Tercemân sultan tarafından günlük çeyrek dinar maaşla tekel idaresine yerleştirildi. Tunus'un ileri gelenlerinden el-Hâc Muhammed es-Saffâr'ın kızıyla evlendi ve Muhammed adını verdiği bir oğlu doğdu. Beş ay sonra Müstansır tarafından gümrük idaresinde görevlendirildi. Bir yılda Arapça'yı öğrendi. 1390'da Fransız ve Ceneviz donanmasının Mehdîye şehrine saldırısı esnasında tercüman sıfatıyla görev yaptı. Kâbis ve Kafsâ muhasaralarında sultanın yanında bulundu. Hem askerî levazım görevlisi hem mütercim ola-